

Jan Czechowski, Akademia Wychowania Fizycznego im. B. Czecha w Krakowie

Rola autorytetu i dialogu w sporcie

Role of the authority and the dialogue in sport

STRESZCZENIE:

ARTYKUŁ STANOWI PREZENTACJĘ WYNIKÓW BADAŃ PRZEPROWADZONYCH METODĄ SONDAŻU DIAGNOSTYCZNEGO, GDZIE POSTAWIONO NAUCZYCIELOM WYCHOWANIA FIZYCZNEGO, SPORTOWCOM, PRACOWNIKOM NAUKOWO-DYDAKTYCZNYM UCZELNI SPORTOWYCH, TRENEROM I SZKOLENIOWCOM ORAZ STUDENTOM KIERUNKÓW SPORTOWYCH I WYCHOWANIA FIZYCZNEGO NASTĘPUJĄCE PYTANIA: JAKA JEST TWOIM ZDANIEM ROLA AUTORYTETU W ŚRODOWISKU SPORTOWYM? ORAZ JAKIE ROZMOWY NAJCZĘŚCIEJ OBECNE SĄ W ŚRODOWISKACH SPORTOWYCH? SZCZEGÓLNIENIE INTERESOWAĆ NAS TU BĘDĄ ROZMOWY, JAKIE OBSERWUJE SIĘ W ŚWIECIE SPORTOWYM, A KTÓRE MAJĄ ISTOTNY WPŁYW WYCHOWAWCZY I KULTUROTWÓRCZY. ODPOWIEDNIO ZINTERPRETOWANE WYPOWIEDZI OSÓB BADANYCH POZWALAJĄ SPOJRZEĆ NA SPORT W PERSPEKTYWIE AUTORYTETU, DIALOGU I WARTOŚCI WAŻNYCH DLA ROZWOJU KAŻDEGO CZŁOWIEKA. NA KAŻDE Z PYTAŃ ODPOWIEDZIAŁO 180 OSÓB, A ZATEM ZGROMADZONYCH WYPOWIEDZI Z INTERESUJĄCEGO NAS ZAKRESU ZOSTAŁO ZANALIZOWANYCH W NINIEJSZYM TEKŚCIE 360. SPORT PRZEDSTAWIONY ZOSTAŁ W ARTYKULE JAKO RZECZYWISTOŚĆ SPOŁECZNA, W KTÓREJ RELACJE INTERPERSONALNE DOKONUJĄ SIĘ DZIĘKI SŁOWU. OPIERA SIĘ ON NA TAKICH FORMACH KONTAKTU OSÓB, JAK DIALOG, ROZMOWA ORAZ ODDZIAŁYWANIE AUTORYTETU. WIELE WARTOŚCI NATURY PEDAGOGICZNEJ, TJ. WYCHOWAWCZEJ, MOŻLIWE SĄ DO PRZEKAZANIA I REALIZOWANIA JEDYNIEM W OPARCIU O PRZEKAZ SŁOWNY CZY PRZYKŁAD, KTÓRY ZAWSZE SKUTECZNIE POCIĄGA KU DZIAŁANIU.

SŁOWA KLUCZOWE:

SPORT, AUTORYTET, DIALOG, PRZYKŁAD OSOBISTY, SKUTECZNA KOMUNIKACJA OSÓB

ABSTRACT:

THE ARTICLE CONTAINS CONDUCTED FINDINGS WITH METHOD OF CONDUCTING A SURVEY, HOLDING TALKS AND THE INTERVIEW, WHERE THEY PUT FOR GAME TEACHERS, FOR ATHLETES, FOR EMPLOYEES SCIENTIFIC OF SPORTS COLLEGES, FOR COACHES AND INSTRUCTORS AND STUDENTS OF SPORTS DIRECTIONS AND THE PHYSICAL EDUCATION OF THE QUESTION FOLLOWING: WHAT ROLE OF THE AUTHORITY AND THE EXAMPLE IN THE SPORTS ENVIRONMENT IS YOUR SENTENCE? AND WHAT CONVERSATIONS ARE MOST OFTEN CURRENT IN SPORTS CIRCLES? APPROPRIATELY STATEMENTS EXCOMMENTED ON OF EXAMINED PERSONS LET LOOK AT SPORT IN THE PERSPECTIVE OF THE AUTHORITY, THE DIALOGUE AND THE VALUES IMPORTANT FOR THE DEVELOPMENT OF EVERY MAN. 180 PERSONS ANSWERED EVERY OF QUESTIONS, THAT IS OF GATHERED STATEMENTS FROM THE SCOPE IT BEING INTERESTED IN US IS IN PRESENT TEXT 360. SPORT IS DESCRIBED HERE AS THE SOCIAL REALITY, IN WHICH THE INTERPERSONAL RELATIONSHIP IS TAKING PLACE THANKS CURRENT HERE FOR WORD. HE IS RELYING ON SUCH FORMS OF THE CONTACT OF PERSONS, LIKE THE DIALOGUE, THE CONVERSATION AND THE INFLUENCE OF THE AUTHORITY.

KEYWORDS:

ETHICAL IDENTITY, CATHOLIC SOCIAL TEACHING, HUMAN NATURE, EMOTIVISM, POST-MODERNITY, NEGATION OF IDENTITY

Sport jest wciąż rozwijającym się i popularnym zjawiskiem społecznym, ukierunkowanym na realizowanie dobra wspólnego. Jego zasięg obejmuje ludzi różnej kultury, narodowości, historii, religii. Aktywność sportowa systematycznie podejmowana jest uniwersalną dziedziną życia społecznego. Odwołuje się ona bowiem do ogólnoludzkich wartości, zasad i postaw. Sport, będąc fenomenem cywilizacyjnym, oddziałuje na życie społeczne i wnosi ważne z punktu widzenia moralnego wartości i wzorce zachowań. Istotnym jest jak najlepsze poznanie fenomenu sportu, który kształtuje nie tylko tężyznę fizyczną człowieka, ale także formuje jego charakter i uczy budować oraz pielęgnować dobre relacje z innymi. Ujęty w temacie dialog i autorytet w kontekście obecnej w sporcie komunikacji jest niezbędnym czynnikiem prawidłowego porozumienia osób należących do szeroko pojętego środowiska sportowego. Zaistnienie prawdziwego dialogu, jak i bycie autorytetem dla innych jest trudną, aczkolwiek możliwą do osiągnięcia formą komunikacji i budowania dobrych relacji między osobami. Prawidłowe dialogowanie czy bycie przykładem prawego zachowania i godnego życia przyczynić się może do uzyskania lepszych efektów w pracy wychowawczej. Zarówno rodzic, jak i trener, wychowawca i nauczyciel są osobami, które w kontakcie z dziećmi i młodzieżą realizują przede wszystkim plan wyrażający dojrzałą troskę o pełny rozwój powierzonych ich opiece osób. Szkolenie sportowe nie jest wolne od tego obowiązku. Trenowanie dzieci, młodzieży i dorosłych wpisuje się na listę działań wychowawczych, gdzie liczy się przede wszystkim dobro rozwojowe człowieka. Należy zatem z całą uwagą dokonywać analizy wychowawczych czynności obecnych w sporcie, aby ten proces faktycznie służył jak najlepszemu, tj. pełnemu rozwojowi człowieka.

Wiele wartości, które w pedagogice traktowane są jako cele i zadania, możliwe są do przekazania i realizowania właśnie w oparciu o przekaz słowny czy przykład, który ze względu na swą atrakcyjność i sugestywność oddziaływania zawsze skutecznie pociąga ku działaniu. Celem podjętych badań stało się lepsze poznanie wychowawczego aspektu sportu i roli, jaką odgrywa obecność prawdziwego dialogu w środowisku sportowym i aby go zrealizować przeprowadzono w oparciu o kwestionariusz rozmowy, wywiady i ankiety do tego badania. Problem główny przeprowadzonych badań sprowadzić można do dwóch podstawowych pytań. Są nimi: *Jaka jest Twoim zdaniem rola autorytetu i przykładu w środowisku sportowym?* oraz *Jakie rozmowy najczęściej obecne są w środowiskach sportowych?* Poprzez "formy rozmów" rozumieć tu będziemy różnego rodzaju charakter obecnych w świecie sportowym rozmów. Różnić się będą one ze względu na tematykę, kontekst czy sposób rozmawiania. Metoda badawcza: wykorzystano w badaniu metodę sondażu diagnostycznego. Należy ona do grupy jakościowych metod badawczych, które umożliwiają ogląd zjawiska z różnej perspektywy. Na drodze ankietowania, prowadzenia rozmowy i wywiadu uzyskano od respondentów odpowiedzi dotyczące ważnych zagadnień z zarysowanej problematyki. Skonstruowano kwestionariusz rozmowy, wywiadu i ankiety, gdzie pytania pozwoliły uzyskać od badanych wiedzę potrzebną do przedstawienia wniosków końcowych. Osoby badane i miejsce przeprowadzonych badań: łącznie od grup respondentów (180 osób) uzyskano na postawione pytania 360 odpowiedzi na temat wychowawczego aspektu sportu i obecnego w środowisku sportowym dialogu. Grupy badawcze to:

- trenerzy i szkoleniowcy (40 osób badanych; mężczyźni; wiek: 28-45 lat; kompetencje: trener klasy mistrzowskiej; teren badań: „Unia Tarnów”, „Ceramika Opoczno”, „ŁKS Łomża”, „ATP Tenis”, „Resovia Rzeszów”, „Cracovia 1906-Klub Lekkoatletyczny”, „Miejski Klub Tenisowy Stalowa Wola”, „KS STAR”, „RC Gorce-rugby”, „Górnik Zabrze”, „Czuwaj Przemyśl”, „Hutnik Kraków”, „Dystans” - Krakowski Klub Biegacza, „Sandecja” KS, „WKS Wawel”, „PTG Sokół”, Klub Piłkarski „Kłos”, „KS Zakopane”, „Glinik Gorlice”, „KS Tymbark”, „KS Dalin”, „MKS Jordan Kraków”, „MKS Łańcut”, „KS Pcim”);
- studenci uczelni sportowych (40 osób badanych-28 mężczyzn, 12 kobiet; studenci kierunków: wychowanie fizyczne i sport - I i III rok; miejsce badań: AWF w Krakowie);
- nauczyciele wychowania fizycznego (30 osób badanych, dyplomowani nauczyciele wf z okręgu krakowskiego);
- sportowcy (40 osób; średnia wieku to 23 lata; uprawiane dyscypliny: piłka nożna, tenis ziemny, lekkoatletyka, piłka siatkowa, kolarstwo i pływanie);
- wykładowcy akademii wychowania fizycznego (30 osób badanych; miejsce badań: Akademia Wychowania Fizycznego im. B. Czecha w Krakowie).

Otrzymane od respondentów odpowiedzi poszerzają optykę spojrzenia i rozeznanie w obecnych w świecie sportowym autorytetach i sposobach prowadzenia rozmów przez sportowców, trenerów, nauczycieli, wychowawców zajęć sportowych, młodych adeptów sportu. Wszystkie opinie i poglądy zebrane na drodze badań stanowią materiał badawczy i umożliwiają analizę tego materiału w sposób reprezentatywny oraz przedstawienie konstruktywnych wniosków i tez z zakresu podjętej problematyki.

1. Teorie związane z zagadnieniem dialogu i autorytetu

Dialog i autorytet - fenomeny życia społecznego - opisywane są przez autorów z różnych dziedzin naukowych. Poglądy dotyczące wspomnianych zagadnień, zawarte w literaturze z tego zakresu, poszerzają nasze spojrzenie na tak ważne z punktu widzenia budowanych między osobami relacji. Zbudowanie moralnego autorytetu olimpizmu według jednego z współczesnych filozofów sportu Józefa Lipca musi wyrastać z klarowności idei, spójności programu i czystości reguł oraz zestrojenia tych cech w osobistym prestiżu przywódców olimpizmu¹. Owo zestrojenie w/w cech jest zadaniem niełatwym. Z jednej bowiem strony jednoznaczne określenie idei samo w sobie nastęrcza trudności. Każdy bowiem ma swoje własne poglądy i ideały, które uważa za najważniejsze, stąd wielość i różnorodność idei. Wybór podstawowych i powszechnie cenionych może okazać się problematyczny. Podobnie spójność programu nie jest prosta do osiągnięcia w obliczu wielu propozycji, argumentów, krytyki co do zagadnienia drogi sportowca ku mistrzostwu. Także czystość reguł w świecie pełnym oszustw, matactw, korupcji, niedozwolonego dopingu, komercji czy chęci szybkiego i łatwego zysku jest lekceważona i nieprzestrzegana.

¹ J. Lipiec, *Kalokagatia*, PWN, Warszawa 1988, s. 19.

Autorytet jako element pracy pedagogicznej w dużym stopniu decyduje w opinii innego z autorów: Ryszarda Żukowskiego o możliwości oddziaływania na wychowanka w procesie realizacji planów szkoleniowo-sportowych. Cechy charakteryzujące osobowość trenera, a mające znaczenie w jego pracy z zawodnikami, to m. in. poczucie sprawiedliwości, pracowitość, umiejętność nauczania swojej dyscypliny, duży zasób wiedzy fachowej. Osiąganie autorytetu trenerzy uzależniają w największym stopniu od swoich właściwości osobowościowych; prezentowanej postawy dydaktycznej i wychowawczej; zdolności organizacyjnych i własnych wyników sportowych². Podobnie Roman Kaniuk, opisując trenera w opinii badanych uczniów akcentuje, iż uczeń oczekuje akceptacji dla swojej osoby – takiej, jaka ona jest. Aby osiągnąć wymagany poziom sportowy, nauczyciel-trener musi ową samoakceptację osoby naruszyć. Osiągany przez wychowanków perfekcjonizm wychowanków jest wartością, z której trener jest rozliczany. W tak ujętej sytuacji doniosłą rolę może odegrać autorytet nauczyciela, za którym stoi jego własna specjalistyczna doskonałość, umiejętność pogodzenia odczuwanych przez ucznia aktualnych niedogodności, czy nawet strat z przewidywanymi w przyszłości zyskami³.

Zgodnie z przesłaniem edukacji humanistycznej autorstwa Arthura Bruhlmeiera autorytet ma jeszcze inny związek, mianowicie jest tu powiązanie z rozwojem sił serca. Dzięki niemu winny zostać rozwinięte: zdolność odczuwania, zaufanie, odwaga, gotowość do poświęceń, poczucie sprawiedliwości, wdzięczności, poczucia wspólnoty, wiara religijna, miłość itp. Owe cnoty rozwijają się jedynie przez ich użycie, np. zaufanie, gdy się ufa, miłość, gdy się kocha, a empatia, gdy się wczuwa w innych. Środki, którymi posługuje się prawdziwy autorytet, aby osiągnąć w dziecku samoukształtowanie wewnętrzne człowieka, to: sama obecność wychowawcy; zaangażowana rozmowa, by rzeczowo ostrzec przed jakimś niebezpieczeństwem (nie grozić), lub jasne objawienie woli, gdzie ma miejsce zarządzanie lub zakazywanie. Odpowiadając na pytanie, jak rozwija się autorytet, Bruhlmeier wskazuje na:

- konieczność pracy nad sobą, której nie musi się ukrywać przed dziećmi, wychowankami;
- przyznawanie się do swoich słabości;
- stawanie się krytycznymi wobec naszego dążenia do władzy;
- rozwijanie w sobie wewnętrznych predyspozycji, które pozwalają na stopniowe rezygnowanie z użycia władzy fizycznej i psychicznej;
- wzmacnianie naszego stosunku do dzieci przez zaufanie, miłość i akceptację⁴.

Wobec powyższego należy stwierdzić, iż autorytet wzrasta jedynie dzięki pozytywnym międzyludzkim stosunkom, a te:

- są przede wszystkim warunkiem dobrego rozwoju dziecka;
- zapewniają również wychowawcy możliwość pracy nad własnym rozwojem;
- są drogą do zbudowania własnego autorytetu;

² R. Żukowski, *Zawód i praca trenera*, „Spar”, Warszawa 1999, s. 70 i n.

³ R. Kaniuk, *Sport, szkoła sportowa – oczekiwania i rzeczywistość*, Wyd. AWF, Warszawa 1995, s. 53 i n.

⁴ A. Bruhlmeier, *Edukacja humanistyczna*, Impuls, Kraków 1993, s. 61-64.

- przyczyniają się do powstania klimatu, w którym znika pokusa zastosowania destrukcyjnej władzy fizycznej i psychicznej.
- Zachowania zaś podsycające pozytywny stosunek do dzieci to:
- wysłuchiwanie ich i poświęcanie im czasu;
- dostrzeganie postępów i dobrych chęci;
- okazywanie zainteresowania dla ich działań;
- okazanie zrozumienia oraz wspieranie w razie niepowodzeń;
- zezwolenie dzieciom (z umiarem) na uczestniczenie we własnych problemach;
- zabawa z dziećmi.

Być autorytetem w kontekście formowanej komunikacji międzyludzkiej jest przeciwieństwem bycia autorytatywnym, gdyż im większy jest autorytet wychowawcy, tym mniej musi być on autorytatywny i odwrotnie. Żaden człowiek nie jest doskonały i dlatego, kto ma świadomość swoich ciemnych stron i uporczywie nad nimi pracuje, może wówczas zbudować swój autorytet. Wymagane są tu: szczerłość, otwartość, chęć rozwoju. A zatem, gdy chcę, by zmieniło się moje dziecko, sam muszę się zmienić⁵. Każda – w tym ujęciu – krystalizująca się osobowość, jak podaje inny z autorów: Janusz Homplewicz, potrzebuje przykładu, wzorca, oparcia się i podniety ku własnemu doskonaleniu. Wychowawca musi poradzić sobie z antynomią: wolności i godności jednostki. Autorytet bowiem nie ma nic wspólnego z przymusem, nadrzędnością, zniewalaniem, ograniczaniem wolności i czyjejs godności. Prawdziwy autorytet rozpoczyna się od tego, gdy wychowawca, przełamując bariery obcości, czyjegoś zamknięcia i nieufności, potrafi przejść te mury, podejść pod nie i otworzyć się, najpierw samemu dać się poznać wychowankowi. A to wymaga otwarcia się już na początku na każdą, czyjaś rzeczywistość i prawdę, na czyjeś błędzenie, nieświadomość i zaniedbanie, czyli osobowość, by przyjąć ją w zrozumieniu i serdeczności. Owa kontaktowość staje się osobowymi stosunkami zaufania i autorytetu, a więc narzędziem, drogą obliczoną na przekaz wychowawczych wartości i na rozwój czyjejs osobowości – osobowości sportowca⁶.

Uzasadnienie natomiast obecności podejścia moralnego w komunikacji społecznej w pracy *Homo Communicus* przedstawiono następująco:

- walory moralne komunikacji społecznej są wyznacznikiem ludzkich właściwości, głównie podmiotowości i indywidualności człowieka, co stanowi o uniwersum osobowościowym;
- istnienie komunikacji społecznej jako nauki uzasadnia człowiek w sensie rozumienia siebie i innych;
- procesami komunikacji społecznej rządzą prawidłowości, które pozwalają przewidywać zachowania i mają wpływ na postawy jednostki i grupy;
- autentyczność i urzeczywistnianie potencjału człowieka tkwi w każdym człowieku, a także budowanie właściwych stosunków międzyludzkich to atrybucje, które są egzemplifikowane zwłaszcza w procesie wychowania.

⁵ Tamże, s. 65 i n.

⁶ J. Homplewicz, *Etyka pedagogiczna*, WSP Rzeszów 1996, s. 212 i n.

Stwierdzenia te, jak zostało podkreślone, pomagają uświadomić ogromną rolę komunikacji i dialogu społecznego w twórczej edukacji młodego pokolenia. W nieustannie zachodzącym procesie dialogu i komunikacji ludzie inicjują, podtrzymują i zmieniają swoje stosunki interpersonalne, definiują swoją sytuację społeczną, role i zadania, kształtują swoją osobowość oraz wywierają wpływ na innych – jednym słowem formują się poprzez komunikację. Procesy komunikacyjne są bowiem tą przestrzenią dla doświadczeń jednostkowych, które leżą u podstaw kształtowania własnej tożsamości, pozwalając nabywać umiejętności prowadzenia swobodnego monologu, dyskursu, dialogu, czy zwykłej rozmowy⁷.

Kształtowanie sportowca nie może więc odbywać się inną drogą, jak tylko poprzez komunikację i dialog. Tylko dzięki tym procesom zawodnik jest w stanie formować swoją tożsamość i rozwijać osobowość.

Sam dialog jako konstytutywny element komunikacji interpersonalnej maksymalizuje, zdaniem Johna Stewarta, występowanie tego, co osobiste, gdyż osoby różnią się od innych bytów na pięć szczególnych sposobów:

1. Każda osoba jest wyjątkowa i stanowi niewymienną część sytuacji komunikacyjnej.
2. Osoba to coś więcej, niż kombinacja mierzalnych elementów; niemierzalne to: uczucia, emocje lub duch.
3. Osoby mogą wybierać, na przykład odpowiadać, zamiast reagować (nasza przyszłość nigdy nie jest całkowicie zdeterminowana przez naszą przeszłość).
4. Osoby są refleksyjne – jesteśmy świadomi otoczenia, jak i swojej własnej świadomości.
5. Osoby są adresowalne, czyli można mówić do nas i z nami, a nie tylko o nas i możemy to odwzajemnić⁸.

Dialog między osobami, komunikacja jest – pozostając w zgodzie z powyższą treścią – rodzajem kontaktu, który wydarza się pomiędzy ludźmi, a nie jest czymś, co jedna osoba czyni drugiej. Komunikacja nie tyle jest akcją, którą jedna osoba czyni drugiej (prezentacja komunikatu), co interakcją, czyli zawiera reakcję i odpowiedź. Aby efektywnie komunikować się ze swymi podopiecznymi w pracy dydaktyczno-wychowawczej, konieczne jest zastosowanie pewnych oczywistości:

1. Otwartość i troska zwiększają możliwości efektywnej pracy pedagogicznej.
2. Owocne dyskusje wymagają prawdziwych spotkań i wzajemności.
3. Skromne wymagania dają lepsze rezultaty, zwłaszcza jeśli chodzi o objętość zadanego materiału.
4. Cierpliwość nauczyciela sprzyja uczeniu się jego wychowanków.
5. Wiara (np. w potencjał uczniów i konieczność zaangażowania zawodowego) jest najistotniejszym składnikiem dobrego nauczania⁹.

⁷ W. Kojs, (red.), *Homo Communicus*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000, s. 25-27.

⁸ J. Stewart, *Mosty zamiast murów*, PWN, Warszawa 2000, s. 44.

⁹ Tamże, s. 595-600.

Bezspornie można stwierdzić, iż dialog jest w sporcie elementem bardzo istotnym i dlatego jednym z największych problemów współczesnego sportu jest w przekonaniu Zygmunta Czaji¹⁰ nieumiejętność porozumienia się między sportowcami, trenerami, działaczami i kibicami. Przyczyny owego braku dialogu to obcość, agresja, uprzedzenia, upolitycznienie sportu. Konieczna jest tu pewna postawa dialogowa, która wymaga wzajemnego uznania godności, wolności i praw ludzkich w klimacie szacunku. Przykładem może być tu osoba trenera, który spotyka się ze swymi podopiecznymi, jest wśród nich, co umożliwi wzajemne poznanie się, obserwacje i potrzebne do zbudowania dobrych relacji refleksje.

Dialog, komunikacja międzyludzka, jest wymagającą i trudną formą kontaktu człowieka z człowiekiem. Jest to forma skomplikowana dlatego, że polega na spotykaniu się człowieka już nie z samym sobą, ale z kimś innym, kto ma nieco albo zupełnie odmienną historię życia, doświadczenia, odmiennie sposoby interpretowania siebie i świata, inne potrzeby i aspiracje, inne trudności, szanse, nadzieje i lęki. Trudną jawi się zwłaszcza komunikacja wychowawcza, która jest takim sposobem kontaktowania się i rozmawiania z drugim człowiekiem, który sprawia, że ktoś dotąd bezradny i nieświadomy siebie staje się stopniowo kimś mądrym i dobrym, kimś, kto ma szerokie horyzonty intelektualne i moralne, kto też odkrywa, że najpełniej realizuje samego siebie wtedy, gdy staje się bezinteresownym darem dla innych i gdy zapomina o sobie. Nie należy skupiać się na poprawności technicznej w kontakcie z młodymi, ale na aspekcie treściowym komunikacji wychowawczej i budowaniu więzi. Prawdziwa rozmowa wychowawcza jest spotkaniem osób w celu wzajemnego wpływania na głębię intelektualną, emocjonalną, moralną, duchową, religijną, społeczną.

Najczęstsze powody, dla których podwładni ulegają wpływom kierowniczym mistrza, są następujące:

- Jest przełożonym i trzeba go słuchać.
- Może nagrodzić.
- Może ukarać.
- Jest dobrym fachowcem, specjalistą.
- Jest lubiany przez podwładnych¹¹.

Komunikacja tak traktowana stanowi rodzaj perswazji, która polega na wykorzystaniu komunikacji do wzmacniania, zmieniania lub modyfikowania postaw, wartości, przekonań i działań słuchaczy – dotyczy swoistego wpływania na innych w celu osiągnięcia własnych celów. Może ona także służyć tworzeniu społeczności poprzez koordynowanie naszych działań z innymi, abyśmy wspólnie osiągnęli pożądane cele, w podobnym stopniu jak umiejętności i wiedza¹².

¹⁰ Z. Czaja, *Zasada dialogiczna w sporcie*, w: *Społeczny wymiar sportu*, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 2003, s. 133.

¹¹ J. Stochmiałek, *Mistrz – wychowawca*, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1992, s. 138.

¹² S. P. Morreale, B. H. Spitzberg, J. K. Barge, *Komunikacja między ludźmi*, przekład: P. Izdebski, A. Jaworska, D. Kobylińska, PWN, Warszawa 2007, s. 39-43.

Aby fenomen sportu rzeczywiście nosił znamiona rzeczywistości wychowującej i stawał się przestrzenią prawdziwych dialogów i efektywnej komunikacji między osobami, konieczne jest odwoływanie się do pełnego akceptacji wsłuchiwanie się w opowieść drugiego. Skuteczny sposób komunikacji osób gwarantuje wzajemne porozumienie, zaufanie, właściwą atmosferę, a poprzez to efekty pracy trenerskiej i codziennego wysiłku zawodników.

Właściwy sposób komunikowania się ludzi pozostających ze sobą w relacji wychowawczej to – zdaniem Witolda Starnawskiego – dialog. Jest on komunikacją słowną, która zakłada bardziej pierwotną wspólnotę ludzką, a w konsekwencji również wspólnotę losu, tę samą pozycję we wszechświecie, tę samą pozycję egzystencjalną (cierpienie, śmierć, przygodność), możliwość współdziałania, współodpowiedzialności, wspólnoty czy tworzenia wspólnoty osób. Otwarcie się zatem na dialog, wspólnotę, jest własnością bytu osobowego. W wychowaniu dialog nie powinien ograniczać się do nawiązywania tylko relacji emocjonalnej, czy okazywania sobie życzliwości, ale winien spełniać warunek gotowości do wspólnego poszukiwania prawdy. Problemem jest jednak sytuacja, w której jedna ze stron odrzuca prawdę (nie mówimy wtedy nawet o sporze, który nie niszczy możliwości komunikacji), prowadząc do poważnego zniekształcenia dialogu – może się on wówczas stać ugodą lub kompromisem¹³.

W podobnym kontekście, powołując się na słowniki francuskie, które na plan pierwszy wysuwają władzę (np. ojcowską lub prawną), pojęcie autorytetu wyjaśnia Władysław Stróżewski¹⁴. Znaczenie personalistyczne jest niemieckiego *Autorität* – powaga umysłowa lub moralna, znakomitość w jakiejś dziedzinie. Podobnie sytuacja ma się w językopolskim, w którym nie pytamy „co”, ale „kto” jest autorytetem. Autorytet w tym rozumieniu oznacza zjawisko społeczne: można nim być dla kogoś, nie dla siebie, być uznanym, wzorcem, a obiektywne cechy muszą być doprowadzone do optimum. Arbitralnie nie stwarza się autorytetu na drodze kreacji, gdyż jest to żenujące. Autorytet nie tylko żyje prawdą, ale jest odpowiedzialny za głoszoną prawdę. Samo popełnienie błędu nie przekreśla autorytetu, chyba że za cenę kłamstwa zaistnieje próba ocalenia go. W dziedzinie umiejętności czy znanstwa autorytet można mieć, w przypadku wartości moralnych można nim tylko być.

2. Formy autorytetu i przykładu w świecie sportu

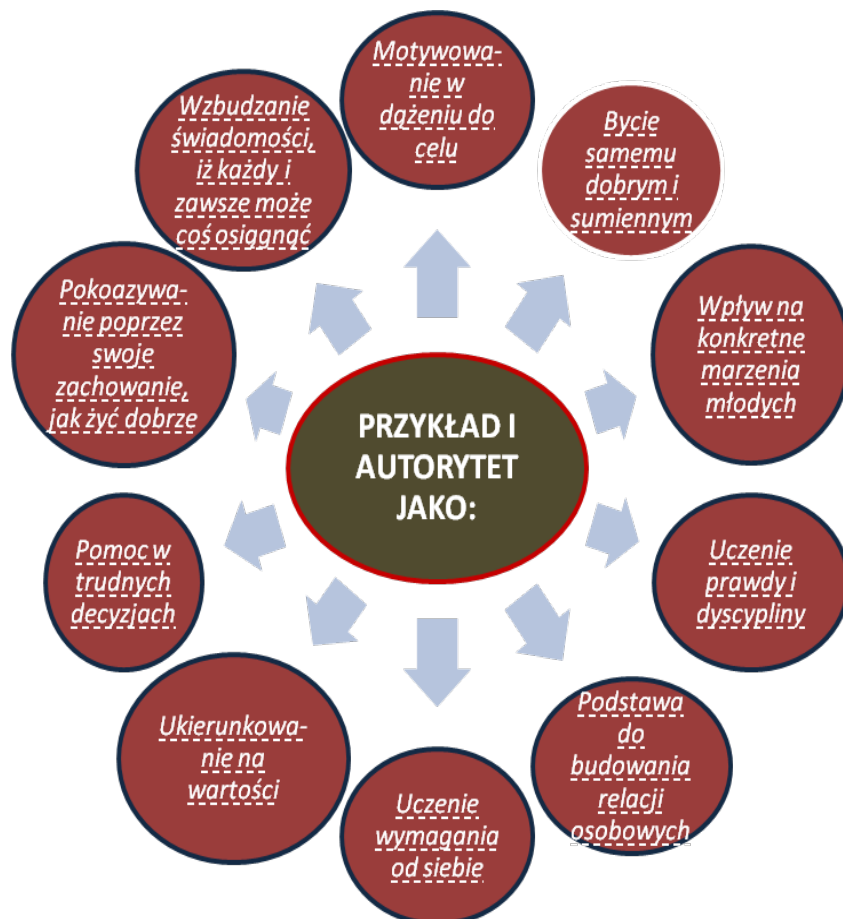
O roli autorytetu i przykładu dobrego postępowania wypowiadali się badani, odwołując się do własnego doświadczenia i wiedzy z tego zakresu. Sportowcy, nauczyciele wychowania fizycznego, trenerzy i szkoleniowcy, studenci kierunków wf i sport oraz wykładowcy uczelni sportowych przedstawili według pytań ankietowych i przeprowadzonego wywiadu opinie na temat funkcji i sposobów oddziaływania przykładu i autorytetu w środowiskach sportowych. W oparciu o uzyskany materiał badawczy wnioski przedstawić możemy następująco:

¹³ W. Starnawski, *Bycie osobą*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2011, s. 131-133.

¹⁴ W. Stróżewski, *W kręgu wartości*, rozdział II, Kraków 1992.

KOMUNIKACJA SPOŁECZNO-KULTUROWA: MIĘDZY DIALOGIEM A SOCJOTECHNIKĄ

Rysunek 1. Rola przykładu i autorytetu w środowisku sportowym – aspekt wychowawczy (na podstawie przeprowadzonych badań)

Źródło: opracowanie własne

Autorytet i przykład właściwego postępowania są najlepszą i często konieczną potrzebą człowiekowi busolą wyznaczającą kierunek postępowania, decyzji i myślenia. Pozwala ona na odnalezienie słusznego celu i sensu podejmowanych wysiłków. Autorytet i przykład dobrego zachowania i życia pokazują bardzo konkretnie, iż w codzienności można pozostawać wiernym zasadom, okazywać innym szacunek, być bezinteresownym, nie oczekując w zamian jakichś gloryfikacji czy poklasku i uznania od szerszego grona ludzi. W środowisku sportowym rola autorytetu i dobrego przykładu postępowania sprowadza się między innymi do stanowienia wśród obecnych w sporcie licznych niebezpieczeństw i zagrożeń swoistego drogowskazu dla decyzji, czynów i zachowań sportowców.

Swoistym rozwinięciem przedstawionej na rys. 1 treści są odpowiedzi badanych dotyczące obecnego w sporcie przykładu i autorytetu w perspektywie komunikowania

się ludzi sportu. Ukazane tu zostały najważniejsze poglądy na temat bezcennego w wychowaniu wpływu autorytetu i przykładu na efektywne komunikowanie się z drugim człowiekiem. Opinie zebrane z tego zakresu są tym bardziej wartościowe, iż autorami ich są także osoby, które zawodowo zajmują się komunikacją i na co dzień trują się, wychowując osoby ku pełnej dojrzałości. Nie sposób bowiem praktykować skutecznie dydaktykę bez odwoływania się w swej pracy do takich form kontaktu interpersonalnego, jak: dialog, rozmowa, perswazja, rady, przykład osobisty.

Tabela 1. Autorytet i przykład jako wzmocnienie dialogu i wzajemnego zrozumienia wśród sportowców [pochyła kursywa – akcentuje te opinie badanych, które szczególnie dobitnie wskazują na komunikacyjny aspekt obecnego w sporcie autorytetu i przykładu]

AUTORYTET I PRZYKŁAD JAKO WZMOCNIENIE DIALOGU I WZAJEMNEGO ZROZUMIENIA WŚRÓD SPORTOWCÓW				
TRENERZY I SZKOLENIOWCY	STUDENCI	NAUCZYCIELE WF	SPORTOWCY	WYKŁADOWCY UCZELNI SPORTOWYCH
Pomaga przy podejmowaniu trudnych decyzji;	<i>Mimo przykładów sportowców musi sam chcieć się poświęcać, rezygnując np. z życia prywatnego;</i>	<i>Daje dobry przykład swoją osobą;</i>	Ukazuje, że prac nad sobą procentuje w przyszłości;	Fundamentalna, gdyż bez autorytetów nie ma wychowania;
Bazowanie na tym, iż każde dziecko chce być taką osobą, jak ktoś z dorosłych;	Motywuje do działania;	Wpływa na aspiracje i marzenia młodych;	<i>Odkrywa prawdę, iż uczciwa wygrana daje więcej satysfakcji;</i>	Pociąga ku dobremu;
Samemu być sumiennym;	Korzystny – jako wzór – wpływ mistrza	<i>Można się do autorytetu odwołać;</i>	Utrzymuje dyscyplinę w grupie;	<i>Ukierunkowuje karierę sportową;</i>
<i>Pokazywanie pozytywnych cech charakteru;</i>	Przykład realizowania wartości;	Pokazanie, że można przez trening, grę fair play i szacunek do przeciwnika osiągnąć cel sportowy;	<i>Pokazuje, że nie należy się poddawać;</i>	Stanowi wzorzec do naśladowania;
By osiągać sukcesy;	<i>Uczy tego, co najlepsze i „zmusza” do pracy nad sobą i wymagania od siebie;</i>	Jest bodźcem do wytrwałej pracy nad sobą;	<i>Pokazuje, że można inaczej spędzać czas, bez używek;</i>	Jest podstawą do budowania relacji z zawodnikami;
Jako motywacja w dążeniu do celu;	Rozwijają umiejętności;	Przez przykład uczy wiarygodności i autentyczności – jest „lokomotywą” dla innych;	Kieruje osoby na właściwą drogę;	Bez niego ciężko określić kierunek dążeń;

KOMUNIKACJA SPOŁECZNO-KULTUROWA: MIĘDZY DIALOGIEM A SOCJOTECHNIKĄ

<i>Mając charyzmę, pociąga się innych ku dobrym cechom; Wyzwała naśladownictwo;</i>	„Przykład zły może niszczyć na prawdę dobrego sportowca”.	Stanowi model sportowca; Pomocna w pracy dydaktycznej;	Motywuje do życia wg aspektów życia sportowego; Pomaga dążyć do ideału;	Stanowi formę „matrycy” dla zachowań i postaw obserwatorów; Pokazuje zalety zachowań;
<i>Dzięki idolom mamy do czego dążyć (postawy, charakter);</i>		<i>Pomaga w osiągnięciu dobrych wyników;</i>	Inspiruje; Wyzwała staranie się;	<i>Jest najlepszym nauczycielem;</i>
Traktowanie autorytetu w kategoriach wzoru;		<i>Oddziałuje na morale, sumienie, pasję – jest „światłem w tunelu”;</i>	Jest motywatorem do rozwoju umiejętności;	Jest modelem mistrza, który przyciąga do sportu;
Mobilizuje do dążenia bycia lepszym;		<i>Mobilizuje do podjęcia wysiłku;</i>	<i>Wyzwała chęć rozwoju sportowego;</i>	
Pokazać, jak żyć dobrze i jak się zachowywać;		<i>Jako osoba dobra wskazuje wartości, jakie należy wyznawać.</i>	<i>Podążanie za autorytetem przynosi ogrom korzyści;</i>	
Dla rozwoju i kształcenia;		Wskazuje właściwą drogę sportową;	<i>Pokazuje, że można łączyć prawidłowe postępowanie z mistrzowskimi wynikami;</i>	
			„...ja nawet patrząc na plakat takiej osoby, wyczuwam silne emocje, doznaję refleksji”.	

Źródło: opracowanie własne

Przedstawione powyżej wypowiedzi wyraźnie ukazują związek autorytetu i przykładu z prawidłowo kształtującym się procesem komunikowania i wzajemnego porozumienia. Dawanie przykładu swoim postępowaniem czy bycie lub posiadanie autorytetu jest najbardziej pociągającym i wiarygodnym sposobem oddziaływania jednych na drugich. Pamiętać należy, iż opisywane tu formy implikują ważne z punktu widzenia realizowanego procesu komunikacyjnego wartości. Poprzez dialog i autorytet można bowiem przekazywać wartości nieprzemijające, transcendentne. Wśród nich wyróżniamy: godne postępowanie, ukierunkowanie na rozwój, wierność sumieniu, kierowanie się w życiu ideałami, bycie autentycznym, wytrwała praca nad sobą. Autorytet i przykład mogą okazać się znaczącą pomocą w procesie nie tylko przekazywania istotnych wartości społeczno-moralnych, ale także budowania w osobach świadomości własnej godności, autonomii i powołania. Oddziaływanie autorytetu może bowiem polegać na wskazaniu szlachetnych celów, jakie w życiu podjąć należy lub

ukazaniu sprawdzonego sposobu ich osiągnięcia. Pociągnięci przykładem kogoś wielkiego, kto inspiruje swymi czynami, myślami i decyzjami, staramy się wszelkimi drogami upodobnić do takiego wzoru osobowego. Autorytet i przykład w środowisku sportowym ma swoje szczególne miejsce, zwłaszcza w perspektywie dokonującego się wychowania. Młodych zawodników bardzo często motywuje do ciężkich i systematycznych treningów właśnie przykład jakiegoś znanego sportowca lub autorytet wybranej osoby kojarzonej ze światem sportu.

3. Rozmowa jako popularna forma komunikacji interpersonalnej

W związku z podjętą problematyką odnieśmy się także do prowadzonych w środowiskach sportowych rozmów, najczęściej podejmowanej tu tematyki i sposobów komunikowania się sportowców. Sposób rozmawiania jest jednym z czynników decydujących o jasności przekazywanego komunikatu. Formy komunikacji, prowadzone rozmowy, mogą wśród zawodników, trenerów, młodych adeptów sportu, działaczy sportowych, a także dziennikarzy, felietonistów i komentatorów sportowych przybierać różną postać. Różnie przedstawia się tu także sposób nadawania i odbioru treści. Rozmowy prowadzone w sportowych kręgach mają także odmienny charakter i wartość. Tematyka rozmów, ich kontekst, sposób prowadzenia konwersacji, cechy danej rozmowy decydują o ich jakości i sensie. Wspomniane formy rozmów interpretowane w świetle komunikacji obserwowanej w sporcie zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań przedstawiają się następująco.

Zestawienie 1a. Najczęściej wyrażane przez respondentów opinie na temat rozmów obecnych w świecie sportowym – wg trenerów i szkoleniowców.

Charakterystyka rozmów prowadzonych w środowisku sportowym według szkoleniowców i trenerów

- Jako dialog i dyskusja;
- Zależy od sytuacji i dyscypliny uprawianej;
- W cztery oczy, w grupie, bezpośrednio po zawodach;
- Rzetelna, szczerza, czasami niekulturalna (niesportowa);
- Koleżeńska;
- Ojcowska i wymagająca;
- Jako wspomnienia i planowanie;
- Tematyczna (wątki sportowe);
- W ramach zebrań;
- Bardziej konstruktywna, aniżeli kłótnie czy awantury.

Źródło: opracowanie własne.

Zdaniem trenerów rozmowy prowadzone w środowisku sportowym zasadniczo sprowadzają się do kwestii związanych z organizacją procesu szkolenia lub poświęcane są tematом stricte sportowym. Przybierają najczęściej formę dyskusji lub głębszego dia-

KOMUNIKACJA SPOŁECZNO-KULTUROWA: MIĘDZY DIALOGIEM A SOCJOTECHNIKĄ

logu, są prowadzone indywidualnie lub grupowo. Mają one charakter koleżeński, ojcowski lub wymagający. Zdarzają się przypadki rozmów niekulturalnych. Można sądzić, iż według trenerów rozmowy w świecie sportu nie wymagają istotnej przebudowy. Zrozumiałe jest jednak, że rozmowy niekulturalne są nie do przyjęcia i należy je wśród sportowców bezdyskusyjnie ganić i poprawiać.

Zestawienie 1b. Najczęściej wyrażane przez respondentów opinie na temat rozmów obecnych w świecie sportowym – zgodnie z wypowiedziami studentów.

Charakterystyka rozmów prowadzonych w środowisku sportowym – według Studentów

- Dotyczą kondycji zawodników;
- Niewerbalne;
- Głównie o sporcie.

Źródło: opracowanie własne.

Studenci, charakteryzując rozmowy najczęściej podejmowane przez sportowców, wskazują obecność stałych wątków tematycznych. Dotyczą one kondycji zawodników i samego sportu. Przeważa zdaniem tej grupy badanych niewerbalna forma porozumienia. Jest to pewien sygnał, aby poprzez edukację sportową wzbogacać słownictwo młodych adeptów sportu. Może się to dokonywać różnymi sposobami, choćby przez zwiększenie zainteresowań czytelniczych i promowanie lektur o tematyce sportowej.

Zestawienie 1c. Najczęściej wyrażane przez respondentów opinie na temat rozmów obecnych w świecie sportowym – wedle nauczycieli WF.

Charakterystyka rozmów prowadzonych w środowisku sportowym – w opinii Nauczycieli WF

- Przyjmuje formę wykładową;
- Związana z tematyką sportową;
- W formie przekrzykiwania się, obrażania, awantur;
- O dopingiu i manipulacjach genetycznych;
- Jako „uniwersytet szatniarski”;
- Czasami złośliwy i niekonstruktywny, czasami logiczny i motywujący;
- Głośna wymiana zdań;
- Monologowa;
- Jako konwersacja;
- Dyplomatyczna;
- Charakter instruktażowy;
- Pogadanka;
- Forma trenerskiego rozkazu i pouczenia.

Źródło: opracowanie własne.

Nauczyciele odpowiedzialni za przedmiot szkolny „wychowanie fizyczne” akcentują obecność takich form rozmów w sportowym środowisku, jak: trenerska instrukcja, pogadanka, konwersacja, monolog, wymiana zdań, wykład. Wśród rozmów prowadzonych w szatni sportowej badani wymieniają także takie ich formy, które są niedopuszczalne i godne nagany. Przekrzykiwanie się, obrażanie, awantury w atmosferze złośliwości nie mogą mieć miejsca nie tylko w świecie zawodników sportowych, ale także w pozasportowych dziedzinach życia społecznego. Nie wnoszą one bowiem poza negatywnymi emocjami, a nierzadko i uwłaczaniem godności osobistej, żadnych konstruktywnych wartości.

Zestawienie 1d. Najczęściej wyrażane przez respondentów opinie na temat rozmów obecnych w świecie sportowym – opinie samych sportowców.

Charakterystyka rozmów prowadzonych w środowisku sportowym – według Sportowców

- Jako informacja;
- Często i rodzinnie;
- Na język rozmowy wpływają emocje;
- Niestety wulgaryzmy, często przy alkoholu;
- Oficjalne;
- Jest miejsce na czułość i nagany;
- Wspomnienia miłych historii sportowych;
- Ograniczone;
- Jako ustalanie planów na przyszłość;
- Z humorem i żartem;
- O sporcie, dziewczynach, kobietach;
- Bywają agresywne;
- Oparte na gestykulacji.

Źródło: opracowanie własne.

Sportowcy na temat rozmów obserwowanych w świecie sportu przedstawiają różne opinie. Wypowiadają się oni pozytywnie i negatywnie w tym temacie. Wskazują m. in. na takie cechy rozmów, jak: agresywność, ograniczoność, pełne gestykulacji i emocji, wulgarne i prowadzone przy alkoholu, oficjalne. Są także, zdaniem badanych, rozmowy prowadzone z humorem, żartem, czułe, pełne wspomnień, rodzinne, wnoszące ważne informacje. Tak przedstawiające się wypowiedzi osób badanych apelują o konieczność poprawy jakości rozmów podejmowanych przez zawodników. Konieczne jest zachowanie pewnego poziomu kultury osobistej, jak również opanowania i spokoju przy budowaniu rozmów z innymi.

Zestawienie 1e. Najczęściej wyrażane przez respondentów opinie na temat rozmów obecnych w świecie sportowym – wg wykładowców uczelni sportowych.

Charakterystyka rozmów prowadzonych w środowisku sportowym – wg Wykładowców uczelni sportowych

- Otwarte i radosne;
- Krytyka i burzliwa wymiana zdań;
- Brak prawidłowych form wypowiedzi;
- Słowem-gestem-rysunkiem;
- Zaangażowanie powoduje krzyk w rozmowie;
- Dyscyplinujące;
- Dotycząca afer w świecie sportowym.

Źródło: opracowanie własne.

Akademiccy nauczyciele, opisując zaobserwowane w sportowym środowisku rozmowy, wskazują na takie ich cechy, jak: otwartość, radość, krytycyzm, zaangażowanie. Istnieją także formy wspomagające przekaz treściowy i komunikat, typu: gest i rysunek. Niestety mają miejsce rozmowy oparte na krzyku i wzburzeniu oraz nieprawidłowo konstruowane, czyli niezrozumiałe dla odbiorców. Należy zatem dbać o rozwój umiejętności jasnego i klarownego poprawnego wypowiadania się już od najmłodszych lat życia.

Najczęściej spotykane sposoby rozmawiania obserwowane w świecie sportu, jak wynika z zebranego materiału, możemy przedstawić następująco:

- dyskusja, dialog, w grupie, indywidualnie, koleżeńsko, szczerze;
- ojcowsko, tematycznie, niewerbalnie;
- tematycznie (sport, kondycja, afery sportowe...);
- monologowa, awanturnicza, wulgarna;
- pełna wspomnień i dyscyplinująca.

Komunikacja w przestrzeni życia sportowego przybiera różne odcienie. Jest ona, wedle zdania członków owej społeczności i specjalistów tej dziedziny życia społecznego, jednocześnie budująca, dialogiczna i szczerą, jak i monologową i wulgarną. Język i słowo ma olbrzymie znaczenie wychowawcze zwłaszcza w środowisku sportowym. Komunikacji słownej bowiem nie jest tu wiele. Ustępują one miejsca gestom, pozawerbalnej komunikacji, językowi ciała, mimiki i znaków. Szczególną zatem ochroną i troską należy otoczyć zwłaszcza młodych adeptów sportu, aby ich umiejętności językowe i zdolności komunikacyjne rzeczywiście służyły konstruktywnemu porozumiewaniu się z innymi.

Sport jako dobro społeczne i szczególnie nośnik różnych wartości ma niewątpliwie znaczenie wychowawcze. Pedagogiczny wymiar owego fenomenu społecznego, jakim jest sport, wyraża się w wielu różnych aspektach. Należy tu pamiętać o ważnych i skutecznych formach oddziaływania wychowawczego w sporcie, mianowicie o poruszonym

Wobec licznych zagrożeń moralnych i społecznych, jakie dotyczą współczesnego zawodnika, oparcie w silnej osobowości – autorytecie – usprawnić może skutecznie realizację wielu zamierzeń wychowawczych i dydaktycznych w stosunku do młodych adeptów sportu. Autorytet jest bowiem dla zawodników swoistym gwarantem dobrze obranej drogi i wyraźnym wskazaniem właściwego zachowania się i postępowania moralnego.

w tym opracowaniu dialogu i autorytecie. Sam dialog pojmować należy jako prawdziwe i skuteczne komunikowanie się, a także spotkanie osób. Autorytet zaś bezpośrednio wspomaga proces wychowania, stając się pedagogiczną metodą modelowania, czyli odwoływania się w pracy z wychowankami do przykładów.

Zakończenie

Potrzeba autorytetów w środowisku sportowym jest niewątpliwie bardzo wielka. Wobec licznych zagrożeń moralnych i społecznych, jakie dotyczą współczesnego zawodnika, oparcie w silnej osobowości – autorytecie – usprawnić może skutecznie realizację wielu zamierzeń wychowawczych i dydaktycznych w stosunku do młodych adeptów sportu. Autorytet jest bowiem dla zawodników swoistym gwarantem dobrze obranej drogi i wyraźnym wskazaniem właściwego zachowania się i postępowania moralnego. Prawidłowe i logicznie spójne rozmowy prowadzone w środowisku sportowym winny także stać się coraz częściej udziałem nie tylko trenerów i osób odpowiedzialnych za formację młodych adeptów sportu, ale i samych sportowców, a także uczniów i nauczycieli w szkołach. Komunikacja osób konstytuuje dotarcie z wybraną treścią do świadomości słuchacza. Umożliwia także przekaz wartości uznawanych i cenionych. Bez dobrze budowanej komunikacji międzyludzkiej nie jesteśmy w stanie przekazywać sobie nawzajem spuścizny kulturowej, której dobra i wszelkie osiągnięcia przechowujemy. Wszelkimi dostępnymi środkami i na miarę indywidualnych możliwości każda z osób odpowiedzialnych za wychowanie drugich powinna świadomie dialog i autorytet włączać w proces wychowawczo-dydaktyczny. Sport stanowi bowiem szczególne środowisko.

Badani należący do świata sportu wielokrotnie podkreślali wartości wynikające z uznania i przyjęcia przez sportowca autorytetu, który wyznacza kierunek działań i pomaga decydować zwłaszcza w sytuacjach wieloznacznych i problematycznych. Autorytet

zdaniem respondentów motywuje, uszlachetnia, kieruje na prawdę i dyscyplinę, jest pomocą w budowaniu relacji z innymi. Człowiekowi mającemu jasno wytypowane autorytety w swym życiu łatwiej jest odnaleźć się w świecie chaosu wartości – w świecie, który przeżywa kryzys autorytetu. Świat nie tylko sportowy mnoży sobie mizerne i ulotne zarazem autorytety, intensywnie promując je zwłaszcza młodzieży i dzieciom przez elektroniczne środki przekazu. Ludzie sportu szczególnie potrzebują w dobie współczesności przykładów godnego postępowania. Sportowcy „stojąc na świeczniku” sami stają się przykładem dla swych kolegów w zawodzie, młodszych adeptów sportu i szerokiej masy publiczności. Potrzebują oni jednak silnego wzorca i przykładu, by nie ugiąć się pod presją skomercjalizowanego świata sportowego, który w wielu przypadkach rządzony jest przez korupcję, nieuczciwość, niedozwolony doping, pieniądze czy szkodliwe dla zdrowia używki.

Podobnie, według grup badanych, prawdziwy dialog jest niezwykle cennym środkiem autentycznego spotkania z innymi i dzielenia się tym, co najcenniejsze w życiu sportowca, zawodnika, amatora sportu. Zgodnie z zebranymi opiniami dialog w sporcie – choć różną przybiera on tu formę – staje się motywującym, pouczającym i dyscyplinującym sposobem oddziaływania wśród osób należących do środowiska sportowego. Badania odsłoniły niestety także negatywną stronę prowadzonych w kręgach sportowych rozmów. Wymieniane były m. in. takie cechy rozmów, jak wulgarność, burzliwość, ograniczoność, złośliwość czy awanturniczość. Bezdiskusyjnie należy wystrzegać się wszelkich form obrażania i narzucania wyłącznie swojej racji i woli innym za pomocą słowa. Dzięki odpowiednio skierowanemu komunikatowi zarówno proces dydaktyczny, jak i formacja moralno-społeczna osoby przebiega w sposób zamierzony i twórczy. Wydaje się, że autorytet i dialog w sporcie spełniają rolę nie do przecenienia. Pozbawianie sportu tych wartościowych dla człowieka form przekazu wartości i prawd burzy moralny porządek i wyjaławia sportowców z piękna, prawdy i dobra. Prawdziwe humanizowanie środowiska sportowego powinno zatem dokonywać się za pomocą dialogu, który zawsze zbliża człowieka do człowieka i autorytetu, będącego wzorem i przykładem godnego postępowania. ■

BIBLIOGRAFIA

- Bruhlmeier A., *Edukacja humanistyczna*, Impuls, Kraków 1993.
- Czaja Z., *Zasada dialogiczna w sporcie*, w: *Społeczny wymiar sportu*, Salezjańska Organizacja Sportowa, Warszawa 2003.
- Homplewicz J., *Etyka pedagogiczna*, WSP Rzeszów 1996.
- Kaniuk R., *Sport, szkoła sportowa – oczekiwania i rzeczywistość*, Wyd. AWF, Warszawa 1995.
- Kojs W. (red.), *Homo Communicus*, (red.) W. Kojs Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000.
- Pikuła N. (red.), *Kompetencje wychowawców współczesnej młodzieży*, PAT, Kraków-Częstochowa 2007.

- Lipiec J., *Kalokagatia*, PWN, Warszawa 1988.
- Morreale S. P., Spitzberg B. H., Barge J. K., *Komunikacja między ludźmi*, przekład: P. Izdebski, A. Jaworska, D. Kobylińska, PWN, Warszawa 2007.
- Starnawski W., *Bycie osobą*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2011.
- Stewart J., *Mosty zamiast murów*, PWN, Warszawa 2000.
- Stochmiałek J., *Mistrz - wychowawca*, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1992.
- Stróżewski W., *W kręgu wartości*, rozdział II, Kraków 1992.
- Żukowski R., *Zawód i praca trenera*, „Spar”, Warszawa 1999.

O AUTORZE:

Jan Czechowski - doktor, adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Instytutu Nauk Społecznych Akademii Wychowania Fizycznego im. B. Czecha w Krakowie, ul. Jana Pawła II 78, Polska. Ur. w 1976 roku w Krakowie. Wl. 1995-2000 studia pedagogiczne w Akademii Pedagogicznej im. KEN w Krakowie. Wr. 1994 dyplom ukończenia Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia im. S. Wiechowicza w Krakowie. Wr. 2000 dyplom ukończenia Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia (okres sześcioletni) im. W. Żeleńskiego w Krakowie. Uzyskanie tytułu magistra pedagogiki na Wydziale Pedagogicznym w r. 2000. Wl. 2000-2006 studia doktoranckie (stacjonarne) w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Wr. 2006 uzyskanie stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki w UJ w Krakowie. Wl. 2003-2010 nauczyciel w Studium Muzyki Współczesnej w Krakowie. Pracownik naukowo dydaktyczny Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie i UJ. Obecnie zatrudniony od r. 2008 na stanowisku adiunkta w AWF im. B. Czecha w Instytucie Nauk Społecznych, w Zakładzie Pedagogiki w Krakowie. Adres do korespondencji: j.czechowski@onet.pl.